

ХАРАКТЕРИСТИКА МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ

У статті запропоновано модель для формування культури фахового мовлення майбутніх фармацевтів, проаналізовано складові компоненти.

Ключові слова: модель, формування, змістові компоненти, форми й методи навчання, результат.

Аналіз психологічно-педагогічної, методичної літератури з проблем формування культури фахового мовлення зумовив необхідність визначення, обґрунтування й експериментального дослідження моделі формування культури мовлення майбутніх фармацевтів у процесі фахової підготовки.

При цьому під моделлю розуміємо систему “об’єктів або знаків, що відтворює деякі суттєві властивості системи-оригіналу” [3, с. 216]. Створення моделей педагогічних процесів і явищ на науковій основі є предметом вивчення такої галузі педагогічного знання, як педагогічне конструювання. В. Краєвський визначав педагогічне конструювання як пізнавальну діяльність, спрямовану на моделювання, проектування та безпосереднє конструювання педагогічних процесів і явищ [1, с. 36].

При створенні моделі процесу формування культури фахового мовлення майбутніх фармацевтів спираємось на тезу про те, що педагогічне конструювання досягає найвищої ефективності лише тоді, коли воно базується на певній сукупності науково обґрунтованих та взаємопов’язаних принципів.

Спробу визначення загальних принципів конструювання педагогічного процесу здійснив В. Краєвський, який виокремив такі принципи:

а) дотримання послідовності переходів від теоретичної моделі до нормативної, а від останньої – до конкретних програм діяльності;

б) відповідності засобів, що пропонуються на кожному етапі конструювання, педагогічним цілям та умовам здійснення процесу, який досліджується [1, с. 39].

Метою статті є опис моделі процесу формування культури фахового мовлення (далі – КФМ) майбутніх фармацевтів.

Запропонована модель має три взаємопов’язані етапи. На першому з них було визначено теоретичні засади формування культури фахового мовлення майбутніх фармацевтів, а саме: структуру, яка складається з визначених нами структурних компонентів, критеріїв, показників і рівнів сформованості, змістових компонентів та організаційно-діяльнісних форм і методів формування КФМ майбутніх фармацевтів.

На другому етапі здійснено безпосередньо педагогічне проектування, одним з результатів якого було створення спецкурсу “Культура фахового мовлення”, що розроблявся з урахуванням результатів етапу визначення теоре-

тичних засад і містить послідовний опис сукупності заходів, які забезпечують реалізацію формування КФМ майбутніх фармацевтів.

На третьому етапі відбулося педагогічне конструювання моделі формування КФМ майбутніх фармацевтів та пристосування останньої до конкретних умов реального педагогічного процесу в Запорізькому державному медичному університеті.

Спираючись на праці науковців, відповідно до логіки розвитку особистості, навчально-виховного процесу та досвіду роботи у вищих навчальних закладах, ми передбачали, що процес формування КФМ майбутніх фармацевтів поділятиметься на три етапи: підготовчий, основний, завершальний.

Науково-теоретичне обґрунтування моделювання як методу дослідження здійснила Г. Локарева у зв'язку із застосуванням художньо-естетичної інформації у процесі підготовки майбутнього фахівця [2, с. 129]. Знакові моделі дослідниці зараховує до типу інформативних, тому розроблена нами модель є інформативною, а за класифікацією – галузевою. Учена відзначає, що моделі, отримані в певних сферах буття й діяльності людини з метою вивчення специфічних для цих сфер об'єктів і предметів дослідження, називають відповідно до галузі знання: технічні, соціальні, біологічні тощо [2, с. 152]. Отже, наша модель на підставі цієї класифікації є педагогічною. Вона відображає навчальний процес з певної підготовки майбутнього фахівця у вищій школі. У нашому випадку загальну структуру педагогічного процесу покладено в основу моделі формування КФМ майбутніх фармацевтів у процесі фахової підготовки. Під “моделлю”, як зазначено в довідковій літературі, розуміють систему об'єктів або знаків, яка відтворює деякі істотні якості системи-оригіналу. На основі розглянутих положень про модель та відповідний метод нами була здійснена спроба змоделювати формування КФМ майбутніх фармацевтів у процесі фахової підготовки.

В основу розробки моделі лягли загальноприйняті вимоги, які висуваються до педагогічних моделей. *Модель навчального процесу* – це еталонне уявлення про навчання учнів, його конструювання в умовах конкретних освітньо-виховних закладів. Вона визначає цілі, основи організації та проведення навчального процесу.

Наукове обґрунтування моделі передбачає цілеспрямованість і системність процесу формування КФМ майбутніх фармацевтів.

Модель складається з шести складових: мети формування КФМ майбутніх фармацевтів (загальноосвітня, науково-фармацевтична, виховна); змістових компонентів (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, контрольнорезультативний); організаційно-діяльнісних форм і методів; оціночно-контрольної роботи; результату та рівнів сформованості КФМ майбутніх фармацевтів.

Мотиваційне наповнення КФМ майбутніх фармацевтів забезпечує позитивну мотивацію до набуття фахових знань, умінь та навичок і до виконання професійної діяльності.

Визначаючи зазначений компонент, ураховують залежність ефективності навчального процесу, а водночас і фахової підготовки, від впливу різних груп мотивів, а саме:

– мотивів, пов'язаних із цілями, їх загальноосвітнім спрямуванням, змістом і результатами професійної діяльності фармацевта. Цей тип мотивації спрямований на усвідомлення соціальної значущості професії, її об'єктивних цілей, змісту, основних умов, засобів, методів оцінювання й контролю за результатами фахової діяльності;

– мотивів розвитку та самореалізації, що характеризуються прагненням індивіда до творчої самореалізації в обраній професійній діяльності. Цей тип сприяє творчому й гуманному підходу до виконання службових обов'язків, розширенню сфери фахової компетенції та самостійності працівника;

– мотивів, які пов'язані з мовним етикетом, характеристиками й умовами діяльності. У професії провізорів такими зовнішніми умовами (чинниками) є: престиж і краса професії; сприятливі умови праці (режим роботи, наявність вільного часу, розташування та організація робочого місця); можливість спілкуватися з людьми (спілкування з пацієнтами, а також з різними категоріями людей); зовнішній імідж професіонала як зрілого й цілеспрямованого; робоча дисципліна; наявність гарної форми. Кожен із цих чинників спонукає розвиток ознак КФМ майбутніх фармацевтів;

– мотивів, спрямованих на стимуляцію до мовлення та підвищення загальнокультурного рівня фахівця.

Формуванню позитивної мотивації сприяє усвідомлення майбутніми провізорами тісного взаємозв'язку та взаємовпливу високого рівня розвиненості мовлення й успішної діяльності за їхньою майбутньою професією. Створення системи стійких позитивних мотивів сприяє кращому засвоєнню знань, умінь і навичок, важливих для майбутньої професійної діяльності, впливає на розвиток фахової діяльності студентів-фармацевтів, слугує засобом застереження від професійної деформації.

Когнітивний компонент передбачає наявність у фахівця певної сукупності професійних знань і способів діяльності, необхідної для ефективного виконання професійних обов'язків.

До зазначеного компонента належать соціокультурні та професійно значущі знання й уміння, набуті в навчальному закладі (наприклад, знання про мовленнєвий етикет, знання професійної термінології тощо). Деякі з них можуть бути частково здобутими ще до вступу до вищого навчального закладу або поза ним, але, безумовно, потребують розвитку й коригування у вузівському навчальному процесі.

Діяльнісний компонент (або технологічний) включає в себе сформовані уміння та навички здійснення професійної діяльності, які є необхідними для застосування КФМ у фаховій діяльності. У процесі формування КФМ майбутні провізори набувають ціннісних уявлень, якими вони керуються у своїй подальшій практичній діяльності, та оволодівають професійно значущими уміннями й навичками, що мають мовленнєву орієнтацію. Рівень розвитку КФМ впливає на успішність професійної діяльності майбутнього фармацев-

та, забезпечує практичне володіння професійним мовленнєвим етикетом і вмінням будувати поведінку у професійних і міжособистісних відносинах, гармонізує власну життєдіяльність, включаючи й професійну сферу.

Розробляючи модель, ми виділили три етапи формування КФМ майбутніх фармацевтів, а саме: 1) *підготовчий* – формування підготовчої бази до виконання професійної діяльності з орієнтацією на КФМ; 2) *основний* – формування перцептивних і репродуктивних ЗУН з КФМ; 3) *завершальний* – практична реалізація у фаховій діяльності комунікативних і професійних ЗУН з КФМ. Завдання кожного етапу визначаються в контексті основної мети, що відображено в цільовому компоненті моделі. Реалізація змісту кожного етапу формування КФМ фармацевта передбачалося забезпечувати як традиційними, нормативно визначеними для вищої школи формами й методами навчання (лекції, семінарські й практичні заняття), так і нетрадиційними (рольові ігри, вікторини, конкурси, диспути, бесіди, виступи на клубі “Lingua” тощо). Кожен етап ґрунтується на основних структурних компонентах навчального процесу. На підготовчому етапі студенти вивчають такі предмети, як іноземна мова, основи екології, українська мова, латинська мова, інформаційні технології. Іноземна мова є джерелом формування базових знань з мови та мовлення, тоді як останні допомагають формувати ознаки культури.

На основному етапі вивчення такого предмета, як “Іноземна мова за професійним спрямуванням” студенти-фармацевти мають змогу оволодіти мовними лексичними, граматичними та синтаксичними засобами. Культура майбутнього фахівця формується завдяки таким дисциплінам, як філософія, перша долікарська допомога, ознайомча медпрактика.

На завершальному етапі такі предмети, як іноземна мова за професійним спрямуванням та спецкурс з формування КФМ фармацевта допомагають студентам-фармацевтам оволодіти комунікативними та професійними ЗУН з КФМ. УЕФ, ресурсознавство, практика, фармацевтичне правознавство дають змогу здобуття та практичної реалізації ЗУН з культури.

Результативний компонент моделі є завершальним етапом роботи з формування КФМ фармацевта, на якому проводяться контрольні-оцінні заходи, що показують результат роботи на кожному етапі. Тому перший етап повинен завершитися сформованістю базових ЗУН і мотиву до оволодіння фаховими вміннями та якостями з позиції КФМ.

Результатом роботи на другому етапі є сформованість у майбутніх фахівців основних комунікативних ознак з КФМ. Підсумки роботи на третьому етапі є узагальнювальними, як з роботи на цьому етапі, так і з усього процесу формування КФМ майбутніх провізорів, а саме: виявляється сформованість професійних ЗУН з КФМ у різних видах діяльності.

Висновки. Таким чином, створена та розроблена модель дає змогу не тільки формувати КФМ провізорів, а й ефективно її реалізовувати в підготовці майбутніх фахівців. Пропонована нами програма була розроблена з урахуванням використання фахової термінології і призначена для студентів ВМНЗ України та підпорядкована завданням навчального експерименту:

1. Перевірити ефективність запропонованих нами педагогічних умов ефективного формування культури фахового мовлення студентів – майбутніх фармацевтів.

2. Визначити ймовірність підвищення рівнів мовленнєвої культури майбутніх фахівців унаслідок корекції мовлення шляхом запровадження авторської моделі формування КФМ.

Список використаної літератури

1. Краевский В.В. Методология педагогического исследования / В.В. Краевский. – Самара : СГПИ, 1994. – 408 с.

2. Локарева Г.В. Художньо-естетична інформація в підготовці соціального педагога до професійного спілкування: теорія та практика : монографія / Г.В. Локарева. – Запоріжжя : ЗНУ, 2007. – 376 с.

3. Обучение и развитие: Экспериментально-педагогическое исследование / под ред. Л.В. Занкова. – М. : Просвещение, 1975. – 440 с.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2014.

Трегуб С.Е. Характеристика модели формирования культуры профессионального говорения будущих фармацевтов

В статье предложена модель для формирования культуры профессионального говорения будущих фармацевтов, проанализированы её содержательные компоненты.

Ключевые слова: модель, формирование, содержательные компоненты, формы и методы обучения, результат.

Tregub S. The model's characteristics of the formation of future pharmacists' professional culture speaking

The article is devoted to the description of the model of the formation of professional culture speaking training of future pharmacists. It covers scientific views concerning the forms and methods of the formation of future pharmacists' professional culture speaking. To my mind the model of professional culture speaking (CPS) is a special course which is connected with the problems of language's functioning in the society, the questions of oral and written speaking increase and rules of linguistic means' organization due to the types of speaking in business and professional communication.

The model consists of 6 components. There are the aim of the formation of future pharmacists' professional culture speaking (general educative, scientific-pharmaceutical, educational); content components of professional culture speaking (motivative, cognitive, technological, control-effective); technological forms and methods; control-evaluative work; result; the levels of the formation of future pharmacists' professional culture speaking.

The process of the formation of future pharmacists' professional culture speaking is divided into 3 stages. There are the preparatory, the main, the final ones. At the first stage the preparatory basis of the formation of future pharmacists' professional culture speaking (CPS) is formed. The preparatory basis is done by means of study such subjects as Foreign Language, Ukrainian language, Latin, Informatics, the Principles of Ecology. At the second one (the main) the formation of the perceptive and reproductive knowledge and skills is created. During this stage the students study the following disciplines. There are Professional Foreign Language, the first medical aid, Philosophy, Medical Practice. At the final stage the formation of the communicative and professional know-how and skills is realized practically. At the last step the students get knowledge and skills from such subjects as Professional Foreign Language, Practice, Management and Economy of Pharmacy, Pharmaceutical Jurisprudence, Special course of the formation of future pharmacists' professional culture speaking. Each stage has its control-evaluative module. As the result the proposed model gives the opportunities to the formation of the basic knowledge and skills according to the (CPS); the main communicative data of professional culture speaking; the professional knowledge and skills of future pharmacists' professional culture speaking.

Key words: model, formation, content elements, forms and methods of teaching result.